Час

Історичний час

як саме люди відкрили існування часу і розпочали його вимірювати?

Імовірно, це відбулося в результаті спостережень за навколишнім світом, який розвивається певними циклами. У природі день поступається ночі, а після неї розпочинається новий день і так далі. Змінюються фази Місяця, положення Сонця на небі, пори року тощо

Саме такі спостереження явищ дозволили людям створити **календар**, що поділив час на **дні, місяці та роки.** Календар дозволив упорядкувати окремі факти, визначити, яка подія відбувалася раніше, а яка — пізніше

Слово «календар» походить від латинського слова **«калео»**, яке означає «вигук», «сповіщення». У римлян була традиція, що про початок першого дня кожного місяця оголошувала спеціальна людина — глашатай. Цей день у римлян мав назву «календи». Звідси й походить слово «календар». Традиція також існує і в мусульман: про початок нового місяця сповіщає барабанний бій.

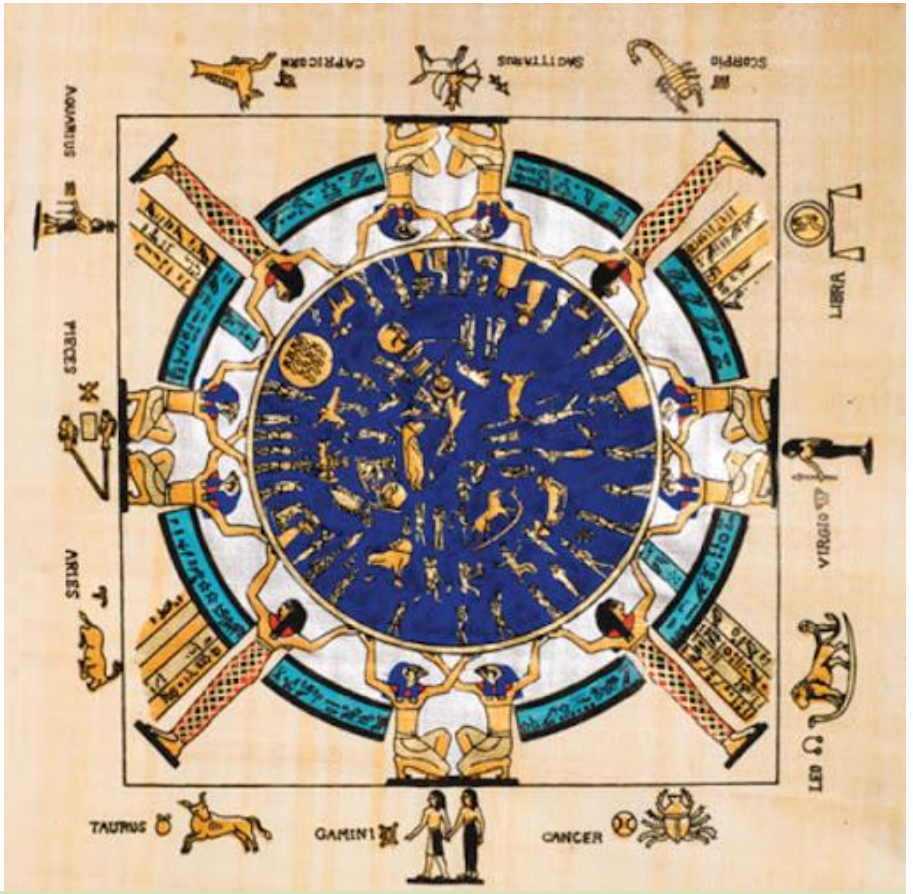

Перші сонячні календарі зображені на єгипетському папірусі

Календар дозволив упорядкувати окремі факти, визначити, яка подія відбувалася раніше, а яка — пізніше. Тобто стало можливим визначити її **історичний час.** Це вивчає наука **хронологія.** Перелік подій за датами називається **хронологічною таблицею.**

Календар

Тривалий час людство не мало єдиного календаря. Перші відомі календарі були створені близько **7 тисяч років тому** на **Близькому Сході** на основі спостережень за змінами фаз Місяця. Такий календар називають **місячним.**

Перший сонячний календар винайшли давні єгиптяни. У ньому було 365 днів, які розподілялися на 12 місяців, день і ніч мали 12 частин.

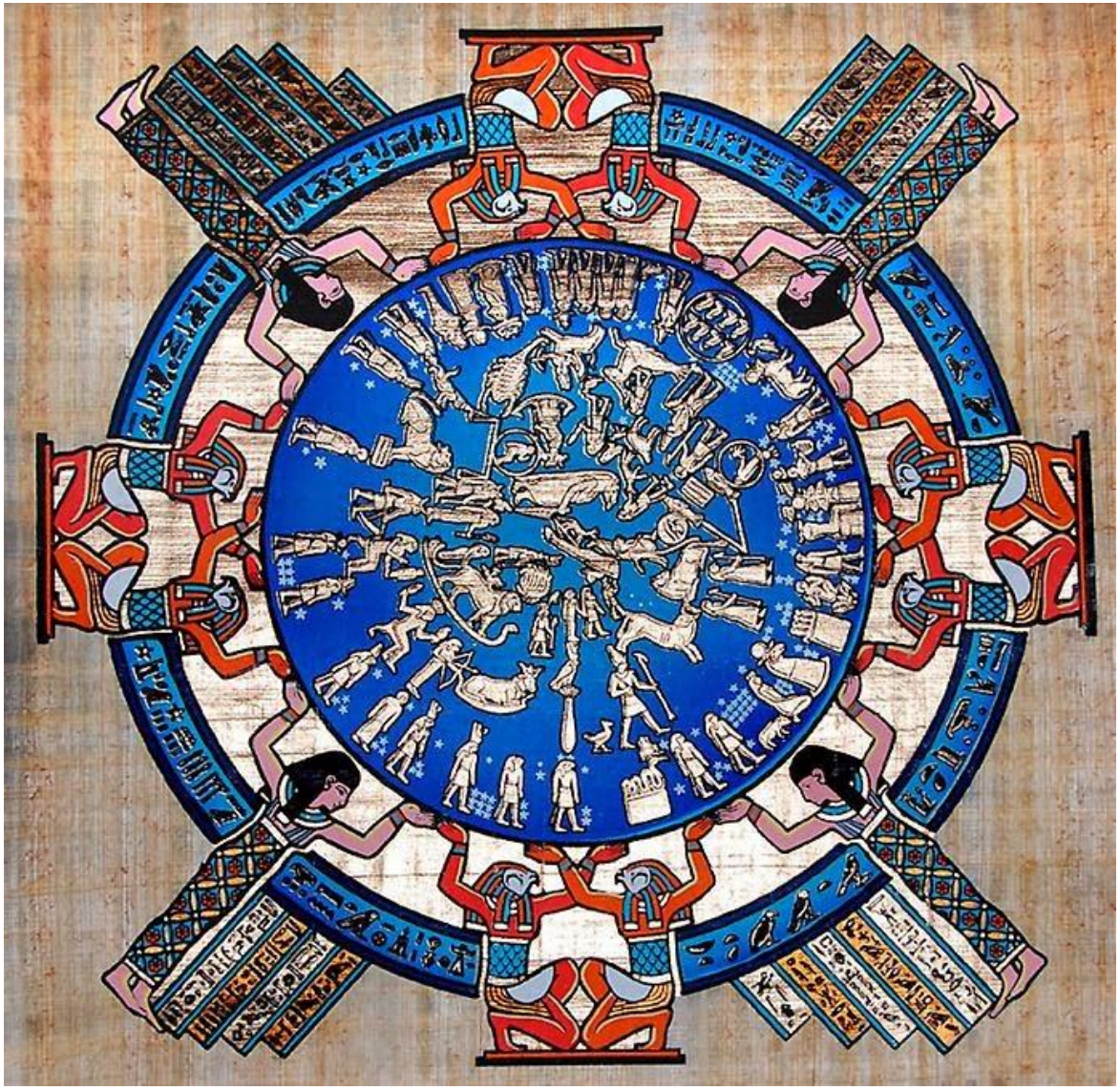

Календар єгиптян понад **2 тисячі років тому запозичили римляни**, внесли до нього зміни й запровадили за часів правителя Давнього Риму імператора **Юлія Цезаря**. Тому він отримав назву **юліанський.**

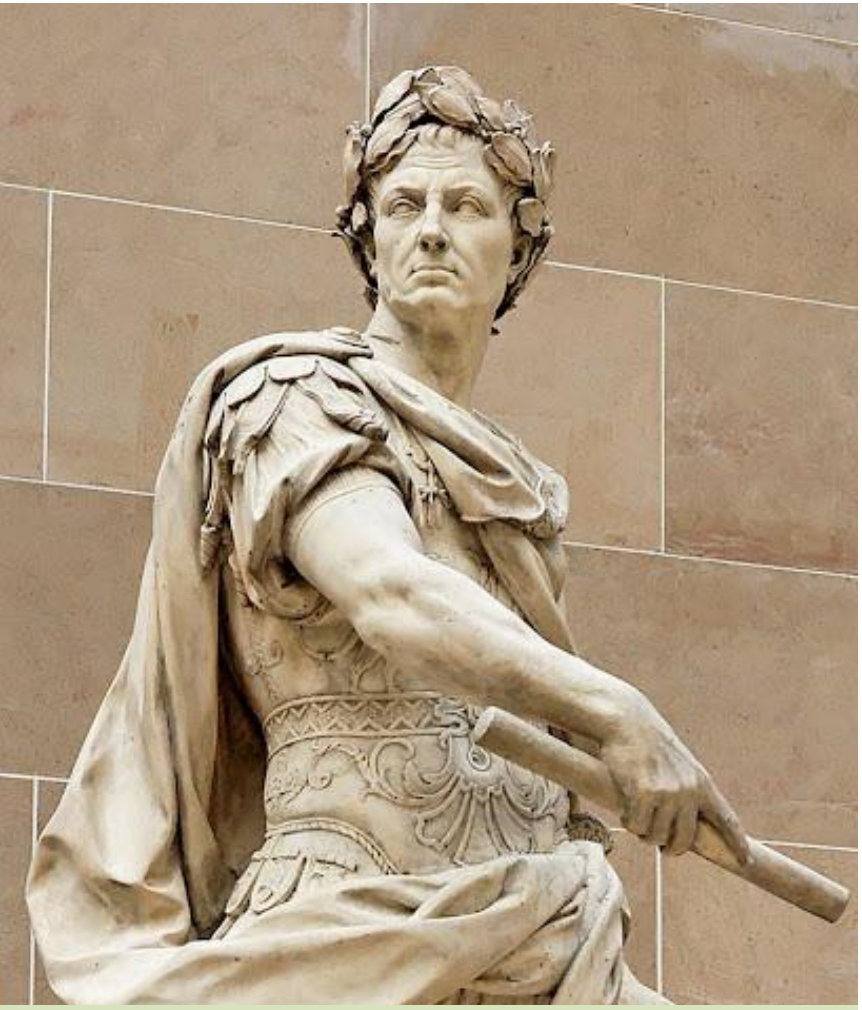

Юлій Цезар

Однак цей календар не зовсім точно відображав реальний час на Землі. Виникла потреба створити новий. Календар, яким ми користуємося сьогодні, має назву **григоріанський**, тому що він був запроваджений 400 років тому **Папою Римським**

Однак православна церква продовжує користуватися юліанським календарем. До цього часу між двома календарями накопичилася

Папа Римським Григорій XIII

https://www.youtube.com/watch?v=cIssUjadFL8

Як обчислюють час в історії

У різні часи різні народи обирали для початку відліку різні важливі для них події. Наприклад, давні греки вели відлік років від перших Олімпійських ігор **(776 р. до н. е),** а давні римляни — від заснування міста Рим **(753 р.до.н.е.)**. Для єврейського народу такою датою стало створення світу Богом, а для всіх прибічників християнства — народження Ісуса Христа. Для мусульман це день переселення пророка Мухаммеда (Магомета) з Мекки в Медину **16 липня 622 р.**

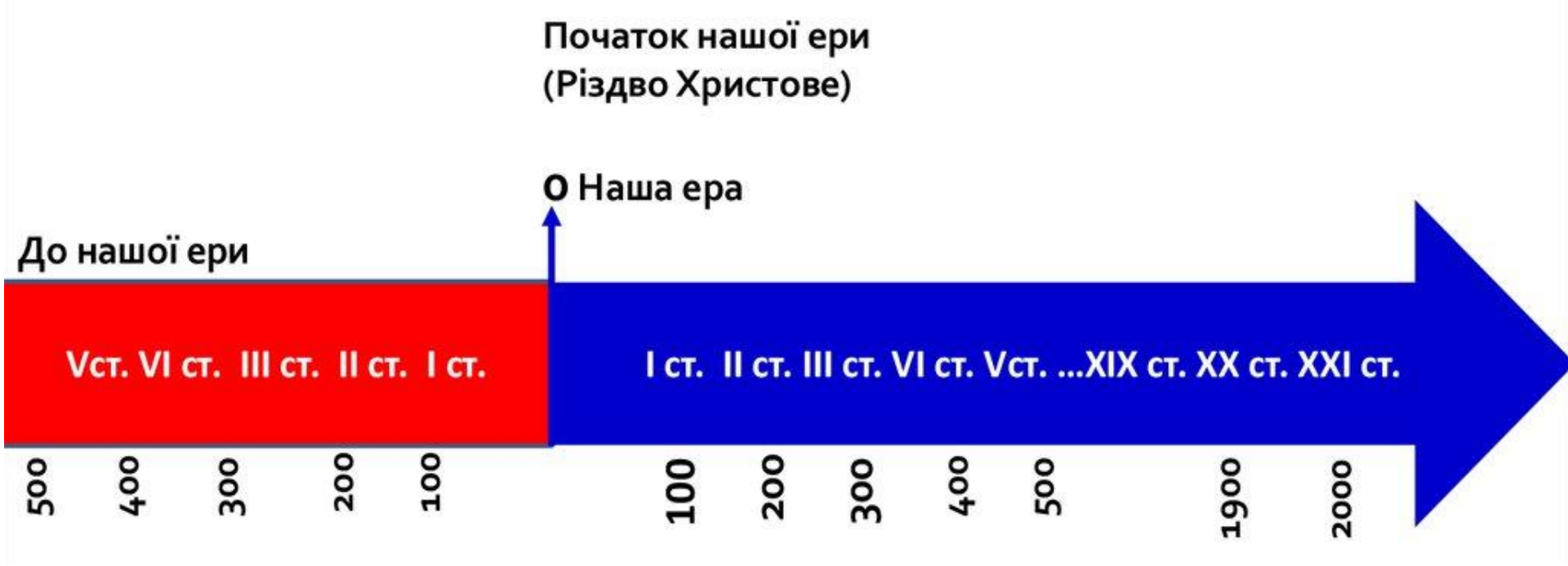

В Україні заведено користуватися літочисленням, яке бере свій відлік від народження Ісуса Христа. Для того щоб краще зрозуміти його, зверніть увагу на «шкалу часу».

У християнській системі літочислення час після народження Ісуса Христа називають «нашою ерою» **(скорочено н. е., або після Р. Х.).**

Про те, що відбувалося до цієї події, кажуть «до нашої ери» **(скорочено до н. е., або до Р. Х.).** Роки нашої ери, як правило, вказують без додавання слів «нашої ери».

Зверніть увагу на таблицю. Перше століття починається 1-м роком, а закінчується 100-м роком. Друге століття починається 101-м роком, а закінчується 200-м роком і так далі.

Якщо дата є чотиризначним числом і після двох цифр стоять два нулі, то століттю відповідають перші дві цифри. Якщо замість нулів буде будь-яка інша цифра, то це дата наступного століття. Наприклад, 1200 р. — 12 ст.; 1201 р., 1245 р. — 13 ст

ВІДПОВІДНІСТЬ СТОЛІТЬ РОКАМ

Століття	Роки
1 ст.	1—100 рр.
2 ст.	101—200 рр.
12 ст.	1101—1200 рр.
13 ст.	1201—1300 рр.
20 ст.	1901—2000 рр.
21 ст.	2001—2100 рр.

Ліворуч від розділової риски — час до нашої ери (до Різдва Христового), ми дивимося назад, ніби у зворотний бік. Найближчим роком до межі нашої ери буде 1 р. до н. е. Зауважимо, що нульового року немає.

Якщо ми захочемо полічити роки в I ст. до н. е., то чим ближче до кінця століття, тим меншим буде число року. Тобто I ст. до н. е. розпочалося в 100 р. до н. е., а закінчилося в 1 р. до н. е.

Наприклад, правитель Стародавнього Риму Гай Юлій Цезар був убитий у 44 р. до н. е. Позначимо цю подію на лінії часу. Наступним роком буде 43 р. до н. е., за ним іде 42 р. до н. е. і т. д.

Століття	XXI ст. до н.е.	XX ст. до н.е.	X IV ст. до н.е.	X ст. до н.е.	II ст. до н.е.	I ст. до н.е.
Роки	2100-2001 рр. до н.е.	2000-1901 рр. до н.е.	1400-1301 рр. до н.е.	1000 – 901 рр.до н.е.	200-101 рр.до н.е.	100-1 рр. до н.е.

Рік напередодні народження Ісуса Христа називають першим роком до н.е., а перед цим були другий, третій і т.д. роки до н.е. Тобто відлік часу до Різдва Христового іде немовби у зворотному порядку. Наприклад, друга Пунічна війна розпочалася в 218 р. до н.е., а завершилась у 201 р. до н.е.

Якщо потрібно дізнатися, скільки років відбувалась та чи інша подія, яка сталася до нашої ери, то від початку події віднімаємо рік її завершення. Наприклад, 218 - 201 = 17. Таким чином, друга Пунічна війна тривала 17 років. Для подій нашої ери все навпаки: від року кінця події віднімають рік її початку.

Запам'ятайте! Під час лічби часу потрібно враховувати, що **нульового року** в історії **немає**. Це варто знати тоді, коли, наприклад, підраховуємо вік людини, що народилася до н. е., а померла після її початку. Складаючи суму років, потрібно віднімати один рік. Перший римський імператор народився у 63 р. до н. е., а помер в 14 р. н. е. Отже, він прожив: (63 + 14) – 1 = 76 років.

На сторінках історичних праць ви зустрічатимете звичні вам цифри, які називають арабськими, і цифри з прямих рисок, що називають римськими. У повсякденному житті ми використовуємо арабські цифри, запозичені європейцями в арабів. Проте є також цифри, винайдені давніми римлянами. В історичній науці римські цифри використовують для позначення століть і тисячоліть. У римських цифрах ключовими є **I (одиниця), V (п'ять) та X (десять).** Зверніть увагу, як позначаються римські й арабські цифри від 1 до 20.

Roman Numeral Table

1	I	**14**	XIV	**27**	XXVII	**150**	CL
2	II	**15**	XV	**28**	XXVIII	**200**	CC
3	III	**16**	XVI	**29**	XXIX	**300**	CCC
4	IV	**17**	XVII	**30**	XXX	**400**	CD
5	V	**18**	XVIII	**31**	XXXI	**500**	D
6	VI	**19**	XIX	**40**	XL	**600**	DC
7	VII	**20**	XX	**50**	L	**700**	DCC
8	VIII	**21**	XXI	**60**	LX	**800**	DCCC
9	IX	**22**	XXII	**70**	LXX	**900**	CM
10	X	**23**	XXIII	**80**	LXXX	**1000**	M
11	XI	**24**	XXIV	**90**	XC	**1600**	MDC
12	XII	**25**	XXV	**100**	C	**1700**	MDCC
13	XIII	**26**	XXVI	**101**	CI	**1900**	MCM

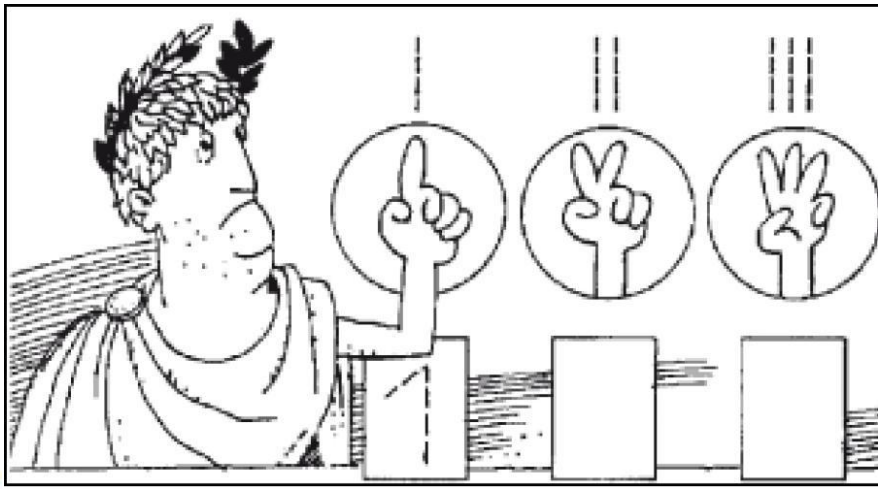

I	1	XXI	21	XLI	41
II	2	XXII	22	XLII	42
III	3	XXIII	23	XLIII	43
IV	4	XXIV	24	XLIV	44
V	5	XXV	25	XLV	45
VI	6	XXVI	26	XLVI	46
VII	7	XXVII	27	XLVII	47
VIII	8	XXVIII	28	XLVIII	48
IX	9	XXIX	29	XLIX	49
X	10	XXX	30	L	50
XI	11	XXXI	31	LI	51
XII	12	XXXII	32	LII	52
XIII	13	XXXIII	33	LIII	53
XIV	14	XXXIV	34	LIV	54
XV	15	XXXV	35	LV	55
XVI	16	XXXVI	36	LVI	56
XVII	17	XXXVII	37	LVII	57
XVIII	18	XXXVIII	38	LVIII	58
XIX	19	XXXIX	39	LIX	59
XX	20	XL	40	LX	60